

การเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทยด้วยกรอบกฎหมาย
สนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WCT)
และนวัตกรรมบล็อกเชน*

STRENGTHENING PROTECTION OF THAI SONGWRITERS UNDER THE WIPO
COPYRIGHT TREATY (WCT) FRAMEWORK WITH
BLOCKCHAIN INNOVATION

ประธมาภรณ์ เอี่ยมอำภา

Pratamaporn Iamumpha

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Law, Rangsit University, ParthumThani, Thailand

*Corresponding author E-mail: pratamaporn.i@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทยด้วยกรอบกฎหมายสนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WCT) และนวัตกรรมบล็อกเชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากรอบสนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Copyright Treaty: WCT) ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล (2) วิเคราะห์ข้อจำกัดและข้อยกเว้นของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในบริบทดิจิทัล และ (3) เสนอแนวทางการบูรณาการกรอบกฎหมาย WCT กับนวัตกรรมบล็อกเชนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย กฎหมายระหว่างประเทศภายใต้กรอบ WCT เอกสารจากองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบทางกฎหมาย เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ผลการวิจัยพบว่า (1) สนธิสัญญา WCT มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานสากลด้านการคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ประพันธ์เพลงในสื่อดิจิทัล โดยครอบคลุมสิทธิในการทำซ้ำ การเผยแพร่ และการสื่อสารต่อสาธารณะ รวมถึงการกำหนดมาตรการคุ้มครองทางเทคโนโลยี (Technological Protection Measures: TPMs) และข้อมูลการจัดการสิทธิ (Rights Management Information: RMI) เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (2) ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยแม้จะมีข้อยกเว้นตามหลักการใช้โดยชอบธรรม (Fair Use) และการใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและสาธารณะ แต่ยังคงมีข้อจำกัดด้านการบังคับใช้และการรับมือกับการละเมิดลิขสิทธิ์ในสื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ และ (3) การบูรณาการเทคโนโลยีบล็อกเชนสามารถเสริมสร้างกลไกการคุ้มครอง

ลิขสิทธิ์ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเพิ่มความน่าเชื่อถือในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ อันเป็นการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสามขั้นตอน (Three-Step Test) ภายใต้กรอบของสนธิสัญญา WCT

คำสำคัญ: การคุ้มครอง, ผู้ประพันธ์เพลงไทย, กรอบกฎหมายสนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WCT), นวัตกรรมบล็อกเชน

Abstract

This study entitled “Strengthening the Protection of Thai Songwriters through the WIPO Copyright Treaty (WCT) Legal Framework and Blockchain Innovation” aims to: (1) examine the framework of the WIPO Copyright Treaty (WCT) in protecting the rights of songwriters in the digital era; (2) analyze the limitations and exceptions of Thailand’s copyright system in relation to the protection of songwriters’ rights in the digital context; and (3) propose approaches for integrating the WCT legal framework with blockchain innovation to enhance the effectiveness of copyright protection for Thai songwriters. This research adopts a documentary research methodology by collecting and analyzing data from Thailand’s Copyright Act, international copyright instruments under the WCT framework, documents published by the World Intellectual Property Organization (WIPO), and relevant academic literature. A comparative legal analysis is employed to synthesize policy-oriented recommendations for the development of Thai copyright law in accordance with international standards.

The findings reveal that: (1) the WIPO Copyright Treaty plays a significant role in establishing international standards for the protection of the exclusive rights of songwriters in the digital environment, covering the rights of reproduction, distribution, and communication to the public, as well as providing technological protection measures (TPMs) and rights management information (RMI) to prevent copyright infringement; (2) although Thai copyright law provides exceptions based on the principle of fair use and permits uses for educational and public-interest purposes, it remains limited in terms of enforcement and in effectively addressing copyright infringement in the online environment; and (3) the integration of blockchain technology can strengthen copyright protection mechanisms by enhancing transparency, traceability, and reliability in royalty collection, thereby supporting legal enforcement in accordance with the Three-Step Test under the WCT framework.

Keywords: Protection, Thai Songwriters, WIPO Copyright Treaty, Blockchain Innovation

บทนำ

ปัจจุบัน การละเมิดลิขสิทธิ์เพลงในยุคดิจิทัลนับเป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ประพันธ์เพลงไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจและศักดิ์ศรีในฐานะผู้สร้างสรรค์ เนื่องจากการคัดลอก ดัดแปลง และเผยแพร่ผลงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์โดยไม่ได้รับอนุญาตยังคงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล (ธีรวัชร แสงไชย, 2562) เพื่อรองรับบริบทดังกล่าว องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) จึงได้จัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ (WIPO Copyright Treaty: WCT) ขึ้น เพื่อส่งเสริมให้รัฐภาคีปรับปรุงกฎหมายภายในให้สามารถคุ้มครองผลงานในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำมาตรการทางเทคโนโลยี เช่น ระบบจัดการสิทธิดิจิทัล (Digital Rights Management: DRM) มาใช้ในการควบคุมการเข้าถึง การคัดลอก และการเผยแพร่ผลงานออนไลน์ (WIPO, 1996)

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับหลักการของ WCT ในระดับเชิงนโยบายแล้ว แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในบริบทของแพลตฟอร์มดิจิทัล ยังคงปรากฏข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพและความโปร่งใส ส่งผลให้ผู้ประพันธ์เพลงจำนวนมากไม่สามารถได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมจากการใช้ผลงานออนไลน์ (LaFrance, M., 2015; Chaikornkij, S., 2024) ทั้งนี้ แม้อุตสาหกรรมเพลงไทยจะมีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี พ.ศ. 2567 มีมูลค่าตลาดกว่า 3,400 ล้านบาท และมีอัตราการเติบโตร้อยละ 18.1 ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวขึ้นสู่อันดับที่ 26 ของตลาดดนตรีโลก ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมเพลงไทยในฐานะกลไกสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และ Soft Power ของประเทศ (กระทรวงพาณิชย์, 2568) แต่อย่างไรก็ตาม ระบบการบริหารจัดการสิทธิในปัจจุบันยังไม่สามารถรองรับความซับซ้อนของธุรกรรมดิจิทัลและรูปแบบการใช้ผลงานสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประพันธ์เพลงไทยจึงยังคงต้องพึ่งพาหน่วยงานกลาง เช่น องค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์หรือค่ายเพลงขนาดใหญ่ ซึ่งอาจจำกัดอำนาจในการควบคุมและกำกับดูแลผลงานของตนเอง (Kerdsang, P., & Pongsapan, M., 2022)

จากบริบทดังกล่าว เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) จึงถูกเสนอในฐานะนวัตกรรมที่มีศักยภาพในการยกระดับระบบบริหารจัดการลิขสิทธิ์ ด้วยคุณสมบัติของระบบสมุดบัญชีดิจิทัลแบบกระจายศูนย์ที่สามารถบันทึกข้อมูลสิทธิ การอนุญาตใช้ และการจัดสรรรายได้อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่สามารถแก้ไขย้อนหลัง รวมถึงการประยุกต์ใช้สัญญาอัจฉริยะ (Smart Contracts) เพื่อสนับสนุนการจ่ายค่าลิขสิทธิ์โดยอัตโนมัติ อันช่วยเพิ่มความเป็นธรรมและความน่าเชื่อถือของระบบดังกล่าว (Brennan, R., 2022; Halgamuge, M. N., & Guruge, D., 2022; Shi, Q., & Zhou, Y., 2025) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยด้านกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในยุคดิจิทัลยังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างกรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศภายใต้ WCT กับระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย โดยเฉพาะในมิติของสิทธิแต่เพียงผู้เดียว มาตรการคุ้มครองทางเทคโนโลยี (Technological Protection Measures: TPMs) และข้อมูลการจัดการสิทธิ (Rights Management Information: RMI) ตลอดจนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการจัดเก็บและกระจายค่าลิขสิทธิ์ ดังนั้น การศึกษารุ่นนี้จึงมุ่งวิเคราะห์กรอบกฎหมายและข้อจำกัดดังกล่าว ควบคู่กับการเสนอแนวทางการบูรณาการระหว่างหลักนิติธรรมกับเทคโนโลยี

Blockchain เพื่อยกระดับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความเป็นธรรมของการคุ้มครองสิทธิผู้ประพันธ์เพลงไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานของ WCT และรองรับบริบทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิจิทัลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบสนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Copyright Treaty: WCT) ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาข้อจำกัดและข้อยกเว้นของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล
3. เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการกรอบกฎหมาย WCT กับนวัตกรรม Blockchain เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมเอกสาร

ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารในช่วง พ.ศ. 2537–2568 (ค.ศ. 1994–2025) เพื่อสะท้อนพัฒนาการของกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย กรอบกฎหมายระหว่างประเทศ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยแหล่งข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กฎหมายและเอกสารภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับระบบลิขสิทธิ์ และการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (2) กฎหมายและเอกสารระหว่างประเทศ เช่น WCT อนุสัญญาเบิร์น และความตกลง TRIPS และ (3) งานวิจัยและบทความวิชาการร่วมสมัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการคุ้มครองลิขสิทธิ์

2. การคัดกรองเอกสาร

การคัดกรองเอกสารใช้เกณฑ์ 4 ประการ ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเวลา ความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ผลงานดนตรีและเทคโนโลยีบล็อกเชน ความน่าเชื่อถือของแหล่งเผยแพร่ และการตรวจสอบซ้ำจากหลายแหล่ง (Triangulation) เพื่อยืนยันความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูล

3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์หลักการและกลไกการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้กรอบ WCT กฎหมายลิขสิทธิ์ไทย และแนวทางระหว่างประเทศ ร่วมกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงกฎหมาย เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและรองรับการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในบริบทเศรษฐกิจดิจิทัล

ผลการวิจัย

1. กรอบและบทบาทของสนธิสัญญา WCT ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า จากการทบทวนบทบัญญัติของสนธิสัญญา WCT ควบคู่กับงานวิชาการด้านกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ WCT เป็นกรอบกฎหมายที่พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของการใช้ผลงานเพลงจากระบบสื่อกายภาพไปสู่สภาพแวดล้อมดิจิทัล โดยได้ขยายขอบเขตของสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ประพันธ์เพลงให้

ครอบคลุมการทำซ้ำ การเผยแพร่ และการสื่อสารต่อสาธารณะผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีความสำคัญกับ “การเข้าถึงผลงาน” มากกว่าการโอนกรรมสิทธิ์ในตัวสื่อ (Ficsor, M., 2002; WIPO, 1996) ทั้งนี้ WCT มิได้จำกัดบทบาทไว้เพียงการรับรองสิทธิในเชิงหลักการ หากแต่ได้กำหนดกลไกคุ้มครองเสริมผ่านบทบัญญัติมาตรา 11 และ 12 ว่าด้วยมาตรการคุ้มครองทางเทคโนโลยี (Technological Protection Measures: TPMs) และข้อมูลการจัดการสิทธิ (Rights Management Information: RMI) เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้สิทธิในทางปฏิบัติ ซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมการใช้ผลงานและลดข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ในสภาพแวดล้อมออนไลน์ (Okediji, R.L., 2006)

ในประเด็นสิทธิในการสื่อสารต่อสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า WCT ได้ขยายความหมายของสิทธิดังกล่าวให้ครอบคลุมการสื่อสารทางอ้อม (Indirect Communication) อันสอดคล้องกับพฤติกรรมการบริโภคสื่อในยุคดิจิทัล และเอื้อให้ผู้ประพันธ์เพลงสามารถเรียกรับค่าลิขสิทธิ์ได้ แม้ไม่มีการทำซ้ำในเชิงเทคนิคแบบดั้งเดิม (Ricketson, S. & Ginsburg, J.C., 2006) ขณะเดียวกัน ในด้านการบังคับใช้พันธกรณีของรัฐภาคี กรณีศึกษาของสหภาพยุโรปสะท้อนให้เห็นว่า การนำบทบัญญัติของ WCT มาปรับใช้ผ่าน EU Copyright Directive 2001/29/EC ควบคู่กับการใช้หลักสามขั้นตอน (Three-Step Test) ตามมาตรา 10 ของ WCT เป็นแนวทางที่มุ่งรักษาดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์และประโยชน์ของสาธารณชน ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่ากรอบของ WCT แสดงให้เห็นแนวคิดการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัลที่บูรณาการกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ และบริบทของอุตสาหกรรมดนตรีร่วมสมัยเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

2. ข้อจำกัดและข้อยกเว้นของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการคุ้มครองสิทธิผู้ประพันธ์เพลงในบริบทดิจิทัล

จากการวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านหลักการใช้โดยชอบธรรม (Fair Use) ตามมาตรา 32–37 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ผู้วิจัยพบว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมสามารถใช้ผลงานลิขสิทธิ์ในบางกรณี เช่น การศึกษา การวิจัย หรือการวิจารณ์ แต่การกำหนดหลักการในลักษณะกว้างและเปิดให้ตีความได้หลากหลายเกินไป ส่งผลให้การบังคับใช้ในทางปฏิบัติเกิดความไม่แน่นอน โดยเฉพาะการใช้ผลงานดนตรีบนแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งองค์ความรู้ด้านกฎหมายชี้ให้เห็นว่า หลักการดังกล่าวนั้นทำหน้าที่ทั้งเป็นกลไกคุ้มครองสาธารณชนและในขณะเดียวกันก็เป็นข้อจำกัดต่อการบังคับใช้สิทธิของผู้ประพันธ์อีกด้วย (เทพรรัตน์ พิมลเสถียร, 2560; พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537) ในส่วนของประเด็นระยะเวลาการคุ้มครอง ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรา 19 พบว่าการกำหนดระยะเวลาคุ้มครองตลอดชีวิตผู้ประพันธ์และต่อเนื่องอีก 50 ปีหลังถึงแก่กรรมมีความสอดคล้องกับแนวคิดสากล แต่อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ด้านกฎหมายดิจิทัลชี้ให้เห็นว่า การสิ้นสุดความคุ้มครองและการเข้าสู่สาธารณสมบัติในบริบทออนไลน์อาจก่อให้เกิดข้อจำกัดในบางส่วน เนื่องจากการเผยแพร่และทำซ้ำผลงานเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง จนยากต่อการควบคุมหรือแยกแยะสถานะทางกฎหมายของผลงานในแต่ละช่วงเวลา (Supasiripongchai, N., 2010) นอกจากนี้จากการศึกษาข้อยกเว้นการใช้ผลงานเพื่อวัตถุประสงค์ทางสาธารณะและไม่แสวงหากำไร ผู้วิจัยพบว่า แม้บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนแนวคิดด้านความเป็นธรรมและการเข้าถึงผลงานของสังคม แต่อาจกลายเป็นช่องว่างทางกฎหมายเมื่อถูกนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่เส้นแบ่งระหว่างการใช้

เพื่อสาธารณะกับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่ชัดเจน โดยเฉพาะกรณีแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีรายได้จากโฆษณา (WIPO, 1996)

จากการวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านความรับผิดชอบของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยพบว่า กลไกการแจ้งและระงับการเข้าถึง (Notice and Takedown) ตามมาตรา 43/1-43/5 แม้จะช่วยลดภาระความรับผิดชอบของผู้ให้บริการและเอื้อต่อการดำเนินงานของระบบดิจิทัล แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการคุ้มครองผู้ประพันธ์อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องเป็นฝ่ายติดตาม ตรวจสอบ และแจ้งการละเมิดด้วยตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะการละเมิดลิขสิทธิ์บนแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ในทางปฏิบัติ (Kuanpoth, J. & Huangsuntonchai, C., 2021) ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นความแตกต่างเชิงโครงสร้างของการคุ้มครองสิทธิผู้ประพันธ์เพลงตามสนธิสัญญา WCT และกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย ผู้วิจัยจึงจัดทำตารางเปรียบเทียบ แสดงดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิผู้ประพันธ์เพลงตามสนธิสัญญา WCT และกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย

ประเด็นการคุ้มครอง	หลักการตามสนธิสัญญา WCT	บทบัญญัติ/แนวปฏิบัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย
1. หลักการใช้โดยชอบธรรม	ใช้หลักสามขั้นตอน (Three-Step Test) คือ เป็นกรณีเฉพาะ ไม่กระทบการใช้ประโยชน์ปกติ และไม่ละเมิดผลประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของสิทธิ	มาตรา 32-37 อนุญาตการใช้เพื่อการศึกษา วิจัย วิจัยวิจารณ์ หรือรายงานข่าว โดยไม่แสวงหากำไร
2. การใช้ผลงานในบริบทดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์	มุ่งคุ้มครองสิทธิในสภาพแวดล้อมออนไลน์ และเปิดให้รัฐกำหนดข้อยกเว้นที่เหมาะสมกับสื่อดิจิทัล	ยังอิงการใช้แบบดั้งเดิม และขาดแนวปฏิบัติเฉพาะสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัล
3. ระยะเวลาการคุ้มครองและการเข้าสู่สาธารณสมบัติ	คุ้มครองตลอดชีวิตผู้ประพันธ์และระยะเวลาหลังเสียชีวิต เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิเอกชนกับประโยชน์สาธารณะ	มาตรา 19 คุ้มครองตลอดชีวิตผู้ประพันธ์และต่ออีก 50 ปีหลังถึงแก่กรรม
4. ข้อยกเว้นเพื่อประโยชน์สาธารณะและกิจกรรมไม่แสวงหากำไร	สนับสนุนข้อยกเว้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ภายใต้กรอบ Three-Step Test	ให้ข้อยกเว้นสำหรับการใช้ในกิจกรรมของรัฐ การศึกษา ศาสนา หรือการกุศล
5. ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต	เปิดทางให้รัฐกำหนดกลไกความรับผิดชอบที่เหมาะสมกับบริบทดิจิทัล	มาตรา 43/1-43/5 ใช้ระบบแจ้งและระงับการเข้าถึง (Notice and Takedown)

3. แนวทางการบูรณาการกรอบกฎหมาย WCT กับเทคโนโลยี Blockchain เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทย

จากการศึกษาพบว่า Blockchain สามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเสริมเชิงโครงสร้าง ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้ WCT ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในมิติของการยืนยันสิทธิ

การจัดการข้อมูลลิขสิทธิ์ และการควบคุมการใช้ผลงานในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับหลักสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ประพันธ์ที่ WCT ให้การรับรอง (WIPO, 1996; Ficsor, M., 2002; Bodó et al., 2018) โดยจากการสังเคราะห์งานวิชาการด้านกฎหมายและเทคโนโลยี ยังพบประเด็นสำคัญถัดมาคือ คุณสมบัติของ Blockchain ในการบันทึกข้อมูลแบบถาวรและกระจายศูนย์สามารถนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลกลางสำหรับการจดทะเบียนและยืนยันความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ที่จะช่วยลดความเสี่ยงจากการแก้ไขหรือปลอมแปลงข้อมูล รวมถึงเพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบสิทธิ และสนับสนุนการเรียกร้องค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม อันสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ WCT ในการให้อำนาจควบคุมการใช้ผลงานแก่เจ้าของสิทธิในยุคดิจิทัล (WIPO, 1996; Okediji, R.L., 2006) สำหรับมาตรการคุ้มครองทางเทคโนโลยี (TPMs) และข้อมูลการจัดการสิทธิ (RMI) ตามมาตรา 11 และ 12 ของ WCT ยังสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี Blockchain เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการจัดเก็บข้อมูลลิขสิทธิ์ เช่น ข้อมูลผู้ประพันธ์ และเงื่อนไขการอนุญาตใช้ผลงาน โดย Blockchain ช่วยให้ข้อมูลมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และลดความเสี่ยงจากการแก้ไขหรือปลอมแปลงข้อมูลในระบบดิจิทัลและประวัติการใช้ผลงานในลักษณะที่ไม่สามารถแก้ไขย้อนหลังได้ ซึ่งช่วยลดปัญหาการลบหรือปลอมแปลงข้อมูล และเพิ่มความน่าเชื่อถือของกระบวนการตรวจสอบสิทธิในบริบทดิจิทัล สำหรับสิทธิในการสื่อสารต่อสาธารณะทางอ้อมภายใต้ WCT ผู้วิจัยได้ศึกษาสิทธิที่รวมกับการจัดการสิทธิในระบบดิจิทัลพบว่า Blockchain สามารถนำมาใช้ในการบันทึกและติดตามการใช้งานผลงานเพลงบนแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างเป็นระบบ โดยข้อมูลการใช้งานสามารถใช้เป็นหลักฐานทางดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียกร้องค่าตอบแทนตามการใช้จริง และเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้สิทธิของผู้ประพันธ์ให้ดียิ่งขึ้น (Ricketson, S. & Ginsburg, J.C., 2006; Wijesekara, P.A.D.S.N., 2025)

จากการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยกับหลักสามขั้นตอน (Three-Step Test) ของ WCT ทำให้ผู้วิจัยพบศักยภาพเพิ่มเติมของนวัตกรรม Blockchain ว่า ยังสามารถสนับสนุนการบังคับใช้ข้อยกเว้นและข้อจำกัดของกฎหมายลิขสิทธิ์ในทางปฏิบัติ โดยทำหน้าที่บันทึกการใช้ผลงานภายใต้ข้อยกเว้น เช่น การใช้เพื่อการศึกษา วิจัย หรือกิจกรรมไม่แสวงหากำไร ช่วยลดความคลุมเครือในการตีความและเพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบของหน่วยงานรัฐ (เทพรัตน์ พิมลเสถียร, 2560; Kuanpoth & Huangsuntonchai, 2021; Savelyev, 2018; Cai, 2020; Kuang, Y., & Sanjun, Y., 2023) ดังนั้น การบูรณาการกรอบกฎหมาย WCT กับเทคโนโลยี Blockchain สามารถช่วยสร้างกลไกสมดุลระหว่างสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงและประโยชน์สาธารณะในการเข้าถึงผลงาน ผ่านระบบที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิจิทัล อันเป็นแนวทางที่สนับสนุนการพัฒนากระบวนกรรมลิขสิทธิ์ของไทยให้มีความทันสมัยและยั่งยืนยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์การศึกษารอบสนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Copyright Treaty: WCT) ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล

จากผลการศึกษาพบว่า สนธิสัญญา WCT มีบทบาทสำคัญในการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงให้สอดคล้องกับบริบทของสื่อดิจิทัล โดยรับรองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวครอบคลุมการทำซ้ำ การเผยแพร่ และการสื่อสารต่อสาธารณะผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งเอื้อให้เจ้าของสิทธิสามารถควบคุมการใช้ประโยชน์

จากผลงานได้โดยตรง สอดคล้องกับ Gudisa, S.L. (2022) ที่ชี้ว่า การนำ WCT มาใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 ช่วยยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองให้รองรับการเผยแพร่ผลงานในสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ไร้พรมแดน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ WCT จะกำหนดกรอบความคุ้มครองที่ชัดเจนในระดับนานาชาติ แต่การบังคับใช้ในทางปฏิบัติยังเผชิญข้อจำกัดจากการขาดกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการติดตามการใช้ผลงานท่ามกลางการหมุนเวียนของข้อมูลดิจิทัลที่รวดเร็ว ในส่วนของมาตรการคุ้มครองทางเทคโนโลยี (Technological Protection Measures: TPMs) และข้อมูลการจัดการสิทธิ (Rights Management Information: RMI) ภายใต้ WCT ผลการศึกษาพบว่า มาตรการดังกล่าวมีบทบาทในการลดการละเมิดลิขสิทธิ์ผ่านการควบคุมการเข้าถึงและการจัดเก็บข้อมูลสิทธิอย่างเป็นระบบ และยังสามารถเสริมประสิทธิภาพได้มากขึ้นด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Blockchain ร่วมกับระบบ Digital Rights Management (DRM) เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความสามารถในการตรวจสอบย้อนหลัง สอดคล้องกับ Frolova, E. และ Kupchina, E. (2023) ที่พบว่า แนวทางดังกล่าวช่วยลดความซับซ้อนของการอนุญาตใช้สิทธิและเพิ่มความน่าเชื่อถือของการบังคับใช้กฎหมาย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้ Blockchain ยังคงมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะกรณีการบันทึกข้อมูลสิทธิผิดพลาดตั้งแต่ต้น หรือความไม่สอดคล้องระหว่างข้อมูลในระบบ Blockchain กับสถานะสิทธิทางกฎหมายภายใต้การกำกับของรัฐ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างข้อมูลทางเทคโนโลยีกับสถานะสิทธิทางกฎหมายในทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า หลักการสื่อสารต่อสาธารณะทางอ้อม (Indirect Communication to the Public) ตามสนธิสัญญา WCT ได้ขยายขอบเขตการคุ้มครองให้ครอบคลุมการใช้ผลงานที่ไม่มีการโอนถ่ายไฟล์โดยตรง เช่น การสตรีม หรือการใช้เพลงประกอบเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งช่วยให้กฎหมายสามารถรองรับพฤติกรรมการใช้สื่อในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับข้อเสนอของ Naugolnny, B. (2020) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาสำคัญยังคงอยู่ที่ความคลุมเครือของขอบเขตคำว่า “สาธารณะ” โดยเฉพาะกรณีการแชร์ต่อหรือการเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ผู้ใช้งานไม่ได้เป็นเจ้าของเนื้อหาโดยตรง ส่งผลให้การตีความสิทธิในการสื่อสารต่อสาธารณะยังไม่เป็นเอกภาพในหลายระบบกฎหมาย

ในเชิงการบังคับใช้พันธกรณีของรัฐภาคี ผลการศึกษาพบว่า การปรับปรุงกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับ WCT เป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับ Mimler, M.D. (2023) ที่ชี้ว่าหลายประเทศ โดยเฉพาะสหภาพยุโรป ได้นำหลักการของ WCT ไปปรับใช้ผ่าน EU Copyright Directive เพื่อยกระดับการคุ้มครองผลงานดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ความแตกต่างด้านโครงสร้างกฎหมายและศักยภาพทางเทคโนโลยีระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียม

เมื่อพิจารณาการบูรณาการเทคโนโลยี Blockchain เข้ากับกลไกการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้กรอบของสนธิสัญญา WCT ผลการศึกษพบว่า Blockchain มีศักยภาพในการเพิ่มความโปร่งใสในการจัดการลิขสิทธิ์ เพิ่มความถูกต้องของการกระจายค่าตอบแทน และลดการพึ่งพาตัวกลาง โดยเฉพาะการใช้สัญญาอัจฉริยะ (Smart Contracts) เป็นกลไกบังคับใช้สิทธิอัตโนมัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Bodó, B., Gervais, D. และ Quintais, J.P. (2018) นอกจากนี้ งานศึกษาของ Fang, Q. (2024) ยังชี้ให้เห็นว่า การผสมผสาน Blockchain เข้ากับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เช่น Deep Belief Network (DBN) สามารถเพิ่มความแม่นยำในการระบุสิทธิและลดความเสี่ยงจากการปลอมแปลงข้อมูลได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า Blockchain ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่

ความไม่สอดคล้องที่อาจเกิดขึ้นระหว่างข้อมูลดิจิทัลกับพยานหลักฐานทางกฎหมาย การขาดมาตรฐานสากลด้านการกำกับดูแลธุรกรรมบนบล็อกเชน และความเสี่ยงต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประพันธ์และผู้ใช้งาน ดังนั้น การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้จึงจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนากลไกทางกฎหมายที่รองรับด้านความปลอดภัยของข้อมูล มาตรฐานการรับรองสิทธิทางดิจิทัล และระบบตรวจสอบที่เป็นอิสระ เพื่อให้ Blockchain สามารถทำหน้าที่เสริมสร้างนิติธรรมดิจิทัลภายใต้เจตนารมณ์ของ WCT ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

2. ผลการวิเคราะห์การศึกษาข้อจำกัดและข้อยกเว้นของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล

ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดข้อจำกัดและข้อยกเว้นของกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการรักษาดุลยภาพระหว่างสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงกับสิทธิของสาธารณะในการเข้าถึงองค์ความรู้และทรัพยากรทางวัฒนธรรม เนื่องจากการคุ้มครองที่เข้มงวดเกินไปอาจปิดกั้นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับ Kuanpoth, J. และ Huangsuntonchai, C. (2021) ที่ชี้ว่า แม้ประเทศไทยจะยังมีได้เป็นภาคีสถิติสัญญา WCT แต่กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยได้ออกแบบข้อยกเว้นในลักษณะใกล้เคียงกับหลักการใช้โดยชอบธรรม (Fair Use) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อยกเว้นดังกล่าวยังขาดหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งผลให้การตีความและการบังคับใช้ในบริบทของแพลตฟอร์มดิจิทัลเกิดความไม่แน่นอน โดยเมื่อพิจารณาหลักการใช้โดยชอบธรรมตามมาตรา 32-37 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พบว่า แม้บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการเปิดโอกาสให้การใช้ผลงานเพื่อการศึกษา การวิจัย หรือการวิจารณ์โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ในทางปฏิบัติ การตีความของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและศาลไทยยังคงมีลักษณะเคร่งครัด โดยเฉพาะต่อการใช้ผลงานในสื่อดิจิทัลและเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้น ส่งผลให้ข้อยกเว้นดังกล่าวไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกถ่วงดุลระหว่างสิทธิของผู้สร้างสรรค์กับประโยชน์สาธารณะได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Chaikornkij, S. (2024) และ Rosati, E. (2023) ที่เสนอให้ปรับแนวทางไปสู่การตีความแบบยืดหยุ่น (Flexible Fair Use) เพื่อให้กฎหมายสามารถรองรับพฤติกรรมการใช้สื่อในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น

ในทำนองเดียวกัน ข้อยกเว้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น การใช้เพื่อการศึกษา ศาสนา กิจกรรมของรัฐ หรือกิจกรรมที่ไม่แสวงหากำไร แม้จะสะท้อนแนวคิดการคุ้มครองที่ยืดหยุ่นและเป็นศูนย์กลาง แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาสำคัญคือการขาดแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินขอบเขตการใช้ผลงานในสภาพแวดล้อมออนไลน์ ซึ่งอาจเปิดช่องให้เกิดการใช้ข้อยกเว้นเป็นช่องว่างทางกฎหมาย นอกจากนี้ แม้กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยจะกำหนดระยะเวลาการคุ้มครองที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและมีเป้าหมายให้ผลงานกลับคืนสู่สาธารณสมบัติ แต่ในบริบทดิจิทัลกลับพบปัญหาการจัดการสิทธิ์รวมและระบบการจัดเก็บค่าตอบแทนที่ขาดความโปร่งใส ส่งผลให้ผู้ประพันธ์เพลงจำนวนมากไม่ได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับ Supasiripongchai, N. (2011) และ Distabanjong, S. (2010) ที่ชี้ว่าการขาดระบบฐานข้อมูลลิขสิทธิ์ดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่สำคัญ

ประการสุดท้าย ในส่วนของบทบัญญัติมาตรา 43/1-43/5 ว่าด้วยความรับผิดชอบของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์กับผู้ให้บริการ ผลการศึกษพบว่า กลไกดังกล่าวยังมีความเสี่ยงต่อการละเมิดเนื้อหาเกินความจำเป็นและการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก เนื่องจาก

ขาดระบบตรวจสอบและกลไกอุทธรณ์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับ Seng, D.K.B. และ Lim, S. (2021) ที่เน้นความจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีตรวจสอบอย่างมีความรับผิดชอบและการกำกับดูแลร่วมกันระหว่างรัฐกับภาคเอกชน ดังนั้น แม้ข้อจำกัดและข้อยกเว้นของกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยจะมีเป้าหมายเพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงกับประโยชน์สาธารณะ แต่ในบริบทดิจิทัลกลับสะท้อนข้อจำกัดของระบบกฎหมายในการรองรับรูปแบบการใช้ผลงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการพัฒนาการตีความและกลไกการบังคับใช้ให้เท่าทันเทคโนโลยีจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรักษาดุลยภาพดังกล่าวและการสนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไทยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

3. แนวทางการบูรณาการกรอบกฎหมาย WCT กับนวัตกรรม Blockchain เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทย

ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการเทคโนโลยี Blockchain เข้ากับกรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญา WCT มีศักยภาพในการยกระดับการคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ประพันธ์เพลงให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสิทธิในการทำซ้ำ การเผยแพร่ และการสื่อสารต่อสาธารณะผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นช่องทางหลักของอุตสาหกรรมดนตรียุคปัจจุบัน ทั้งนี้ Blockchain สามารถทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลแบบกระจายศูนย์ที่บันทึกข้อมูลการใช้ผลงานอย่างถาวร ตรวจสอบย้อนกลับได้ และไม่สามารถแก้ไขย้อนหลัง ส่งผลให้ผู้ประพันธ์สามารถติดตามและควบคุมการใช้ผลงานของตนได้โดยตรง สอดคล้องกับ Rahman, K.F., Mittal, M. และ Bali, V. (2024) ที่ชี้ว่า Blockchain ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการจดทะเบียนสิทธิและการอนุญาตใช้ผลงานผ่านแนวคิด Music Wallet อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่า ประสิทธิภาพทางกฎหมายของระบบดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับการยอมรับข้อมูลที่บันทึกบน Blockchain ในฐานะพยานหลักฐานทางกฎหมาย ซึ่งจำเป็นต้องมีกำหนดกรอบนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนรองรับ

ในส่วนของมาตรการคุ้มครองทางเทคโนโลยี (TPMs) และข้อมูลการจัดการสิทธิ (RMI) Blockchain สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเสริมในการจัดเก็บข้อมูลสิทธิ เงื่อนไขการอนุญาต และประวัติการใช้งานในรูปแบบที่มีความน่าเชื่อถือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการลิขสิทธิ์โดยรวม สอดคล้องกับ Zhan, Q. (2023) และ Wang, Z. (2025) ที่พบว่า Blockchain มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบจัดการลิขสิทธิ์ที่ปลอดภัยและโปร่งใส โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การนำ Blockchain มาใช้จำเป็นต้องบูรณาการภายใต้กรอบนิติธรรมดิจิทัลอย่างเหมาะสม มิใช่การนำเทคโนโลยีมาใช้ในลักษณะเป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิคโดยปราศจากการกำกับดูแลทางกฎหมาย

สำหรับการสื่อสารต่อสาธารณะทางอ้อม Blockchain ยังมีศักยภาพในการบันทึกการใช้งานผลงานเพลงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสตรีม การเปิดเพลงในที่สาธารณะ หรือการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานดิจิทัลเพื่อลดข้อพิพาทและสนับสนุนการจัดเก็บค่าตอบแทนตามการใช้งานจริง สอดคล้องกับ Bosher, H. (2021) และ Greenspan, D. และคณะ (2021) อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่า การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ควรยึดหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี เพื่อไม่ให้เกิดการบังคับใช้สิทธิกลายเป็นภาระเกินสมควรต่อผู้ใช้งานทั่วไป นอกจากนี้ ในมิติของการบังคับใช้พันธกรณีของรัฐภาคีภายใต้หลักสามขั้นตอน (Three-Step Test) Blockchain ยังสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตรวจสอบการใช้ผลงานภายใต้ข้อยกเว้นได้อย่างโปร่งใสและเป็นระบบ อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดการตรวจสอบ

ดังกล่าวเข้มงวดจนบั่นทอนวัตถุประสงค์ของช้อยกเว้นและเสรีภาพในการเข้าถึงผลงานของสาธารณะ ดังนั้น การบูรณาการกรอบกฎหมาย WCT กับนวัตกรรม Blockchain จึงมีศักยภาพในการเพิ่มความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความน่าเชื่อถือของระบบคุ้มครองลิขสิทธิ์ในอุตสาหกรรมเพลงไทย อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของแนวทางดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนากฎหมายดิจิทัลที่ชัดเจน การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการกำกับดูแลเชิงนโยบายที่รักษาดุลยภาพระหว่างนวัตกรรมกับนิติธรรม เพื่อให้เทคโนโลยีสามารถทำหน้าที่สนับสนุนการคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างยั่งยืนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์การศึกษากรอบสนธิสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Copyright Treaty: WCT) ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล

สนธิสัญญา WCT มีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานสากลด้านการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในสภาพแวดล้อมดิจิทัล โดยขยายสิทธิแต่เพียงผู้เดียวให้ครอบคลุมการทำซ้ำ การเผยแพร่ และการสื่อสารต่อสาธารณะผ่านระบบออนไลน์ บทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองทางเทคโนโลยี (TPMs) และข้อมูลการจัดการสิทธิ (RMI) ทำหน้าที่เชื่อมโยงกลไกทางกฎหมายกับเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้สิทธิ ขณะเดียวกัน หลักการสื่อสารต่อสาธารณะทางอ้อมยังช่วยให้ผู้ประพันธ์สามารถเรียกเก็บค่าตอบแทนได้ แม้ไม่มีการโอนถ่ายไฟล์โดยตรง อันสอดคล้องกับโครงสร้างของอุตสาหกรรมดนตรียุคดิจิทัล

2) ผลการวิเคราะห์การศึกษาข้อจำกัดและช้อยกเว้นของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์เพลงในยุคดิจิทัล

ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยมีความสอดคล้องกับหลักการของ WCT ในเชิงโครงสร้าง อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏข้อจำกัดในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการตีความหลักการใช้โดยชอบธรรมตามมาตรา 32-37 ที่ยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบการสร้างสรรคเนื้อหาโดยผู้ใช้ในสื่อดิจิทัล ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ประพันธ์กับเสรีภาพในการใช้ผลงาน นอกจากนี้ กลไกความรับผิดชอบของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตตามมาตรา 43/1-43/5 ยังมีความเสี่ยงต่อการลบล้างเนื้อหาเกินความจำเป็น ซึ่งอาจกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออก

3) แนวทางการบูรณาการกรอบกฎหมาย WCT กับนวัตกรรม Blockchain เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทย

เทคโนโลยี Blockchain มีศักยภาพในการเสริมประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะด้านการจดทะเบียนสิทธิ การติดตามการใช้งาน และการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ผ่านสัญญาอัจฉริยะ ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความสามารถในการตรวจสอบ อีกทั้งสนับสนุนการบังคับใช้หลักการ TPMs และ RMI อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม Blockchain ยังคงมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่น การขาดมาตรฐานสากล ความซับซ้อนทางเทคนิค และความไม่แน่นอนทางกฎหมายในการใช้งานข้ามเขตอำนาจศาล ดังนั้น การนำเทคโนโลยี

ดังกล่าวมาใช้จึงจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับกรอบนโยบายและกลไกกำกับดูแลที่เหมาะสม เพื่อให้เทคโนโลยีสามารถเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายและยกระดับการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทยได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรพิจารณาเข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญา WCT เพื่อยกระดับระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเสริมประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ประพันธ์เพลงไทยในบริบทเศรษฐกิจดิจิทัลควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านลิขสิทธิ์ดิจิทัล เช่น การจัดตั้งระบบฐานข้อมูลลิขสิทธิ์กลางที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Blockchain สำหรับการจดทะเบียนผลงานและการติดตามการใช้สิทธิอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ในขณะเดียวกัน กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยควรได้รับการปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่นและรองรับรูปแบบการใช้ผลงานในสื่อดิจิทัลมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นการสื่อสารต่อสาธารณะทางอ้อมและการใช้โดยชอบธรรม เพื่อรักษาดุลยภาพระหว่างสิทธิของผู้สร้างสรรค์กับสิทธิของสาธารณะ ทั้งนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาระบบต้นแบบการจัดการลิขสิทธิ์ด้วย Blockchain และการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านกฎหมายดิจิทัล โดยการวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษาการนำเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติและเปรียบเทียบแนวปฏิบัติของประเทศภาคี WCT เพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองลิขสิทธิ์ของไทยให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. (2568). กรมทรัพย์สินทางปัญญาเปิดให้บริการระบบฐานข้อมูลเพลง และระบบตัวแทนจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ สร้างความโปร่งใส เป็นธรรม อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการกิจการค้าและการบริการ.
<https://www.moc.go.th/th/gallery/article/detail/id/5/iid/1207>
- กระทรวงพาณิชย์. (2568). Music IP ฤกษ์แจ้งสู่การเติบโตของอุตสาหกรรมเพลงไทย.
<https://www.moc.go.th/th/gallery/category/detail/id/5/iid/1190>
- จิตติมา ศรีภาพร. (2561). การพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้แผนปฏิบัติการด้านทรัพย์สินทางปัญญาอาเซียน: กรณีศึกษากลุ่มประเทศ CLMV (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล). สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ, กระทรวงการต่างประเทศ.
- เทพรัตน์ พิมลเสถียร. (2560). นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ธีรวัชร แสงไชย. (2562). ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการทำงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทดนตรีกรรมและสิ่งบันทึกเสียงมาดัดแปลงโดยวิธีการ remix. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537. (2537, 21 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนที่ 59 ก. หน้า 1-28.
https://www.ipthailand.go.th/images/3534/2565/Copyright/Copyright_Act2_TH.pdf

- Aronov, A. K. (2024). Protecting copyright in the Internet age: The Kazakhstani perspective. *Bulletin of L. N. Gumilyov Eurasian National University. Law Series*, 149(4), 71–83. <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2024-149-4-71-83>
- Bodó, B., Gervais, D., & Quintais, J. P. (2018). Blockchain and smart contracts: The missing link in copyright licensing? *International Journal of Law and Information Technology*, 26(4), 311–336. <https://doi.org/10.1093/ijlit/eay014>
- Bosher, H. (2021). *Copyright in the music industry: A practical guide to exploiting and enforcing rights*. Edward Elgar Publishing.
- Brennan, R. (2022). *Music copyright management using smart contracts and tokenization on the Ethereum blockchain* [Bachelor's thesis, Trinity College Dublin].
- Cai, Z. (2020). Usage of deep learning and blockchain in compilation and copyright protection of digital music. *IEEE Access*, 8, 164144–164154. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.30213>
- Chaikornkij, S. (2024). Notice and takedown measures regarding fair use for newly created works derived from copyright works: A comparative study of Thailand, the United States, and Canada. Master's thesis, Thammasat University.
- Distabanjong, S. (2010). *Implementing copyright collective management in Asia: A case study of Thailand*. Doctoral dissertation, University of South Australia.
- Dusollier, S. (2013). The limitations and exceptions to copyright and related rights for libraries, research and teaching uses. European Union. <https://hal.science/hal-03604035>
- Fang, Q. (2023). Designing of music copyright protection system based on deep belief network and blockchain. *Soft Computing*, 28(2), 1669–1684. <https://doi.org/10.1007/s00500-023-09515-9>
- Ficsor, M. (2002). *The law of copyright and the internet: The 1996 WIPO treaties, their interpretation and implementation*. Oxford University Press.
- Frolova, E. E., & Kupchina, E. V. (2023). Digital tools for the protection of intellectual property rights: A case study of blockchain and artificial intelligence. *Perm University Herald. Juridical Sciences*, 61, 479–495.
- Greenspan, D., Dimita, G., & Boyd, S. G. (2022). *Mastering the game: Business and legal issues for video game developers – A training tool*. World Intellectual Property Organization. <https://doi.org/10.34667/tind.45851>
- Gudisa, S. L. (2022). Copyright protection in the digital era. *Indian Journal of Law and Legal Research*, 4(1), 1–11. https://3fdef50c-add3-4615-a675-a91741bcb5c0.usrfiles.com/ugd/3fdef5_40f7727f69bf4d629baf8736436943b5.pdf

- Halgamuge, M. N., & Guruge, D. (2022). Fair rewarding mechanism in music industry using smart contracts on public-permissionless blockchain. RMIT University.
<https://hdl.handle.net/10779/rmit.27561348.v1>
- Kerdsang, P., & Pongsapan, M. (2022). Problems concerning the establishment and management of joint ownership of copyright under the Copyright Act B.E. 2537 (1994). Master's thesis, Thammasat University.
- Kuang, Y., & Sanjun, Y. (2023). Design of digital music copyright protection system based on blockchain technology. In *Advances in computational vision and robotics* (pp. 63–72). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-38651-0_7
- Kuanpoth, J., & Huangsuntonchai, C. (2021). Intellectual property and digital technology in Thailand: Opportunities and challenges. In S. Frankel & M. George (Eds.), *Intellectual property and digital trade in the age of artificial intelligence and big data*. Routledge.
- LaFrance, M. (2015). Are we serious about performers' rights? *Scholarly Works*, Article 1180.
<https://scholars.law.unlv.edu/facpub/1180>
- Mimler, M. (2023). Digital trade and intellectual property. In *Research handbook on digital trade* (pp. 455–473). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781800884953.00038>
- Mittal, M., Rahman, K. F., Jha, C. K., & Bali, V. (2024). Bridging policy and practice: A systematic review of blockchain adoption for copyright protection. In *Proceedings of the 2024 International Conference on Communication, Computing and Energy Efficient Technologies (I3CEET)*. IEEE. <https://doi.org/10.1109/I3CEET61722.2024.10993987>
- Naugolnyy, B. (2021). Blockchain in copyright law: Legal analysis of implementation perspectives. Master's thesis, Mykolas Romeris University.
- Nordås, H. K. (2024). Copyright and trade in the digital music industry. In *Economics 2024*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781800880627.00019>
- Okediji, R. L. (2009). The regulation of creativity under the WIPO Internet Treaties. *Fordham Law Review*, 77(5), 2379–2414. https://scholarship.law.umn.edu/faculty_articles/901
- Ricketson, S., & Ginsburg, J. C. (2006). *International copyright and neighbouring rights: The Berne Convention and beyond*. Oxford University Press.
- Rosati, E. (2023). Copyright reformed: The narrative of flexibility and its pitfalls in policy and legislative initiatives (2011–2021). *Asia Pacific Law Review*, 31(2), 155–176.
<https://doi.org/10.1080/10192557.2022.2117482>
- Savelyev, A. (2018). Copyright in the blockchain era: Promises and challenges. *Computer Law & Security Review*, 34(3), 550–561. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2017.11.008>

- Seng, D. K. B., & Lim, S. (2021). Copyright pluralism or universalism in the digital knowledge economy in Asia and Australasia. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=3806310>
- Shadikhodjaev, S. (2021). Technological neutrality and regulation of digital trade: How far can we go? *European Journal of International Law*, 32(4), 1221–1248. <https://doi.org/10.1093/ejil/chab054>
- Shi, Q., & Zhou, Y. (2025). Application of blockchain technology in digital music copyright management: A case study of VNT chain platform. *Frontiers in Blockchain*, 7, Article 1388832. <https://doi.org/10.3389/fbloc.2024.1388832>
- Smith, N. N. (2020). The fourth industrial revolution requires strong intellectual property laws: Where does Thailand stand? *Walailak Journal of Science and Technology*, 17(12), 1294–1306. <https://doi.org/10.48048/wjst.2021.6504>
- Supasiripongchai, N. (2011). Copyright and educational exceptions in Thailand: A comparative study. Doctoral dissertation, The University of Edinburgh. <http://hdl.handle.net/1842/14229>
- Valente, M. (2020). Digital technologies and copyright: International trends and implications for developing countries (Digital Pathways at Oxford Paper Series No. 1). SSRN. <https://ssrn.com/abstract=4098123>
- Wang, Z. (2025). Obligations concerning digital rights management (DRM) in international law: What are the strategies for developing countries to deal with DRM from a legal perspective?. Master's thesis, Lund University.
- Wijesekara, P. A. D. S. N. (2025). A survey on blockchain-driven music industry: Trends, gaps, and future directions. *Science Engineering and Technology*, 5(2). <https://doi.org/10.54327/set2025/v5.i2.223>
- World Intellectual Property Organization. (1996). WIPO Copyright Treaty (WCT). <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>
- Zhan, Q. (2023). The implementation of rights management information provisions in WIPO internet treaties: A comparative law perspective. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 13, 153–172.